

USA i verden

”Det amerikanske århundrede”. Sådan betegnede bladkongen Henry Luce i februar 1941 tidsalderen i sit tidsskrift *Life Magazine*. USA skulle nu spille den historiske rolle, som tidligere blandt andre var tilfaldet romerriget, den katolske kirke, osmannerriget, de kinesiske kejsere, og i 1800-tallet, Storbritannien. Den amerikanske befolkning havde ifølge Luce endnu ikke forstået, hvilken magt nationen besad, og hvilke forpligtelser det medførte. Han bad derfor sine landsmænd om ”helhjertet at acceptere vores pligt og vores mulighed som den mægtigste og mest vitale nation i verden, og som følge deraf at gøre vores indflydelse gældende fuldt og helt til de formål vi finder passende, og med de midler vi finder passende”.

Hvad Henry Luce plæderede for, var en international rolle, som amerikanerne traditionelt havde været uvillige til at spille. De havde for det meste prist sig lykkelige for den grad af beskyttelse, det gav at være omgivet af to verdenshave, og for i høj grad selv at kunne bestemme, hvornår og hvor de ville blande sig i den omgivende verdens anliggender. Ved at påtage sig rollen som supermagt efter Anden Verdenskrigs afslutning i 1945, sagde USA - i pagt med Henry Luces visioner - endegyldigt farvel til denne ”isolationisme”.

Da begrebet isolationisme ofte bruges lemfældigt, er det på sin plads at bruge nogle linjer på at præcisere dets betydning. Isolationisme dækker flere forskellige opfattelser af, hvordan USA bør forholde sig til resten af verden, men kun meget få fortalere har hævdet, at deres land burde isolere sig, således som betegnelsen antyder. De fleste har været tilhængere af kulturelle og økonomiske bånd til omverdenen, men har støttet det råd USA's første præ-

sident George Washington gav amerikanerne i sin afskedstale: De skulle aldrig indgå permanente politiske og militære alliancer, der kunne svække amerikansk handlefrihed og trække landet ind i konflikter, der var USA uvedkommende.

Hvad der specielt har ligget isolationister på sinde, er USA's forhold til Europa. Isolationisme har karakteriseret en historisk modvilje mod at deltage i de europæiske stormagters endeløse magtkampe, snarere end en principiel modvilje mod at føre en aktiv udenrigspolitik. Således foretog USA i årene fra 1798 til 1941 - altså i den periode, hvor landet angiveligt var isolationistisk - mere end 150 interventioner uden for landets grænser, deriblandt så forskellige steder som Mexico, Haiti, Nicaragua, Canada, Rusland, Japan, Korea og Kina. Lad os se lidt nærmere på amerikanernes blandede følelser for de europæiske magter.

Monroedoktrinen

Amerikanerne opfattede indtil Anden Verdenskrig Europa som et syndigt system af magtbegærlige lande fanget i en evig indbyrdes kamp. USA ønskede at bevare sin uskyld ved at udnytte sin geografiske isolation fra den gamle verden til at holde sig fri af denne rivalisering. Denne holdning til europæisk stormagtspolitik blev i 1823 udmøntet i en doktrin opkaldt efter landets daværende præsident James Monroe (1820-24).

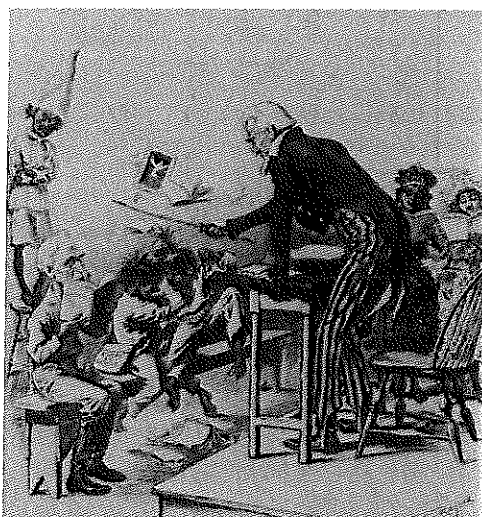
Få historiske dokumenter har kaldt på så varme følelser hos amerikanerne som denne doktrin, hvis hovedbudskab var, at USA ikke ville blande sig i europæiske anliggender, men til gengæld heller ikke ville tolerere yderligere kolonisering eller anden europæisk indblan-

”

I det mindste siden Anden Verdenskrig har Amerikas udenrigspolitik været en Pygmalion-affære. Vi forelsker os i det, vi skaber. Vi skaber en vision om verden formet i, hvad vi tror er vores eget billede.

Loren Baritz,
historiker

I denne satiriske tegning fra Harper's Weekly, 1898, forsøger Uncle Sam at belære sine nye uvorne elever om demokratiets kunst.

ding i Nord- og Sydamerika (Europa var det eneste sted man regnede med, at en trussel kunne komme fra). USA havde hermed ikke blot frabedt sig indblanding i egne anliggender, men også udnævnt sig selv til politimand i Latinamerika.

Imperialismens fristelser

Med opkøb og erobringskrige havde USA gennem 1800-tallet mangedoblet sit territorium. I 1893 havde Frederick Jackson Turner som tidligere nævnt funderet over, hvilke konsekvenser det ville få for det amerikanske demokrati nu, hvor der ikke længere fandtes en kolonisationsgrænse, pionererne kunne overskride. Et af de mulige svar var, at USA i stigende grad ville vende blikket udad og fortsætte ekspansionen uden for kontinentets grænser, og landet havde da også i århundredets sidste årtier opbygget en stor flåde, som kunne tjene dette formål. Hæren derimod var yderst beskedent: omkring 28.000 soldater spredt over hele landet.

Perioden omkring århundredskiftet var en tid, hvor imperialismen rasede. De rivaliserende stormagter i Europa var opslugt af kapløbet om at sikre sig kolonier overalt på kloden. Den tidligere stormagt Spanien stod derimod

over for oprør i de sidste rester af sit kolonierredømme: Cuba, Filippinerne, Guam, og Puerto Rico. Her var en oplagt amerikansk chance for at træde ind på den internationale scene. I Kina var Tyskland, Rusland, Frankrig og Japan i færd med at dele landet imellem sig. USA ønskede i lighed med Storbritannien at bevare Kinas integritet, og samtidig sikre "en åben dør" for handel, således at man kunne få fri adgang til det asiatiske marked. En flådebase på Filippinerne ville være til stor hjælp, hvis det skulle blive nødvendigt at håndhæve denne såkaldte "åbne dørs politik" ("Open Door") med magt.

Den spansk-amerikanske Krig

Den 15. februar 1898 eksploderede det amerikanske krigsskib U.S.S. Maine i Havnas havn. 260 marinesoldater blev dræbt. Den hjemlige kulørte presse, der selv var midt i en indbyrdes krig om nye læsere, gav spanierne skylden og skreg på hævn. Spanierne bedyrede - sandsynligvis med rette - deres uskyld (senere undersøgelser tyder på, at der var tale om en ulykke i skibets fyrrum). Lige lidt hjalp det. Den amerikanske regering stillede snart krav om sociale reformer i de spanske kolonier. Stort set alle disse krav blev imødekommet. Alligevel erklærede den amerikanske kongres Spanien krig den 11. april 1898.

I Filippinerne mødte amerikanerne stort set ingen spansk modstand. Efter fire timers beskydning fra den amerikanske flåde var øerne under amerikansk kontrol (kampe med filippinske oprørsbevægelser kom derimod senere til at præge amerikanernes tilstedeværelse i årevis). Også Cuba blev erobret med minimale amerikanske tab.

Inden efteråret 1898 havde USA tilegnet sig Puerto Rico, Filippinerne og republikken Hawaii, som var en vigtig mellemstation for USA's økonomiske ekspansion i Asien. Cuba ønskede man ikke at annektere, så længe man kunne varetage sine økonomiske interesser uden. USA fik dog basen Guantanamo, som

satiriske tegning fra
tet Judge, 1905, ses
dore Roosevelt som
verdens politimand.

han det med, at "der findes sådan noget som en mand, der er for stolt til at kæmpe. Der findes sådan noget som en nation, der har så meget ret, at den ikke behøver bruge magt for at overbevise andre om, at den har ret" (paradoksalt nok blev Wilson også den amerikanske præsident, der foretog flest interventioner i fremmede lande, blandt andet en gang i Rusland og seks gange i Latinamerika).

Da præsident Wilson to år senere skiftede mening - blandt andet under indtryk af Tysklands erklæring om uindskrænket ubådskrig, også mod skibe, der formelt var neutrale - og erklærede Tyskland krig, skete også det med den moralske fane højt hævet. Målet var angiveligt ikke blot at sikre USA's interesser, men "at gøre verden sikker for demokratiet". Blandt hans argumenter for en intervention var, at det netop var Amerikas uskyld, der gav landet det moralske mandat til at lede verden i en ny retning. Intervention var nu blevet en moralsk pligt.

Magt og idealer

Den missionerende holdning, som prægede Wilsons retorik, fremhæves ofte som typisk amerikansk. Skal amerikanere engagere sig i verden udenfor, hedder det, skal det helst være i et korstog mod det onde selv. Theodore

Roosevelt, derimod, hævdes at repræsentere en mere "europæisk" holdning til udenrigspolitik. Ifølge ham skulle USA ikke sende tropper til Europa, fordi landet havde en moralsk pligt til at frelse menneskeheden, men fordi det havde vitale interesser på spil. En tysk sejr kunne fjerne det beskyttende skjold, som den britiske flåde i årtier havde forsynet USA med, og i sidste ende true den amerikanske dominans på den vestlige halvkugle.

Forskellene på de to præsidenters anskuelser kan dog nemt overdrives i pædagogikkens navn. Roosevelt var ikke kun en benhård realist, men også en romantisk kriger, der mente, at offervilje på slagmarken bragte det bedste frem både i det enkelte menneske og i nationen. Hans interessepolitik havde også en moralsk dimension, idet han var overbevist om, at hvad der var godt for USA som regel også var godt for resten af verden.

Og selv om Woodrow Wilson oftest huskes for sin moralisme, så var han ikke nogen bløjjet idealist. Da USA trådte ind i Første Verdenskrig, skyldtes det først og fremmest, at han var kommet til den overbevisning, at Tyskland måtte besejres uden efterfølgende at blive ydmyget og straffet, samt at USA efter krigen måtte påtage sig en permanent rolle i opretholdelsen af en ny verdensorden, der ikke var baseret på magtpolitik, men på kollektiv sikkerhed. Denne ide om en international sammenslutning af nationer førte efter Tysklands kapitulation den 11. november 1918 til oprettelsen af Folkeforbundet.

Wilson var dog heller ikke blind for, at USA som verdens førende industrimagt kunne spille den dominerende rolle samtidig med, at udgifterne til at sikre den internationale orden blev fordelt på så mange lande som muligt.

Præsident Wilsons bristede drømme

Mens Wilson i seks måneder forhandlede om fredsforholdene i Versailles, havde hans republikanske modstandere imidlertid fået po-

litisk vind i sejlene hjemme, og de var overbeviste om, at Folkeforbundet ville undergrave landets suverænitet. Resultatet af den følgende strid blev, at den amerikanske kongres i foråret 1920 nedstemte amerikansk deltagelse i den nye organisation og dermed knuste Wilsons drømme om en ny international orden med USA i en ledende rolle.

Folkeforbundet blev uden amerikansk deltagelse en svag organisation, der ikke magtede at dæmme op for de konflikter, som i de følgende år dannede kimen til Anden Verdenskrig. Først efter denne krig fik Wilsons vision en ny chance, da De Forenede Nationer (FN) i 1945 blev oprettet på amerikansk initiativ. Også for FN's vedkommende var støtten størst blandt liberale demokrater, og mindst blandt konservative republikanere, der frygtede, at amerikansk suverænitet gradvist ville blive svækket af en "verdensregering".

De republikanske præsidenter, som i 1920'erne efterfulgte Wilson, tilkendegav klart, at de var temmelig ligeglade med de forventninger, den omkringliggende verden måtte have til USA. "Vi ønsker ikke nogen del i styringen af verdens skæbner", erklærede Warren G. Harding (1921-1923). Landet ville gerne deltage i internationalt samarbejde, men ville, som præsident Herbert Hoover (1929-1933) udtrykte det, kun bidrage med "moralske tilskyndelser".

En vigtig medvirkende årsag til den afvisende amerikanske holdning var, at landets skiftende regeringer i 1920'erne var domineret af forretningsmænd, der ikke alene opfattede de europæiske stormagter som uforberedelige, men også som dårlige kunder. "Ærlige lille Finland", som de amerikanske aviser kaldte det, var det eneste land, der havde tilbagebetalt de penge, det havde lånt under krigen. Trods USA's status som verdens førende industriland, følte de amerikanske politikere heller ikke noget ansvar for verdensøkonomien. Da det store krak i 1929 fik den amerikanske økonomi til at gå i spind, forsøgte man at be-

skytte sig fra omverdenen med handelsrestriktioner og høje toldmure.

USA isolerer sig atter

Mens krisen rasede, og spændingerne i Europa steg, tog den amerikanske isolationisme til. I 1934 nedsatte senatet en komite, som skulle undersøge hvilken indflydelse våbenfabrikanterne - eller "dødens købmænd", som mange nu kaldte dem - havde haft på, at USA var blevet involveret i Første Verdenskrig. Komiteens arbejde førte i de følgende år til vedtagelsen af de såkaldte neutralitetslove, som drastisk begrænsede mulighederne for at give eller sælge våben til krigsførende parter. I 1938 kulminerede de isolationistiske tiltag i USA, da kongressen var tæt på at kunne mønstre et flertal for en tilføjelse til forfatningen, (Ludlow Amendment), ifølge hvilken regeringen, medmindre landet blev invaderet, ikke kunne engagere militæret i krigshandlinger uden først at afholde en folkeafstemning. Isolationisterne mente ikke, at krige på andre kontinenter kunne udvikle sig til en trussel mod USA's nationale sikkerhed. De fastholdt, at man alene med luftvåbnet kunne gøre landet til en uindtagelig fæstning.

Efterhånden som Tyskland invaderede det ene europæiske land efter det andet, og forholdet til Asiens stormagt Japan, der var allieret med Tyskland, blev stadigt mere spændt, steg presset for at få USA til at træde ind i krigen. Landets præsident Franklin D. Roosevelt ønskede at bryde neutraliteten, men der var fortsat modvilje i store dele af befolkningen. Mange så på grund af deres egen etniske oprindelse meget nødt USA som krigsdeltager. De huskede den hetz mange tysk-amerikanere havde været udsat for under Første Verdenskrig. Desuden frygtede konservative isolationister, at en aktiv udenrigspolitisk rolle for USA ville medføre en voldsom vækst i den offentlige sektor og gradvist øge statens rolle i det amerikanske samfundsliv. Krig, hævdede de, var en fristende måde at skabe offentlig

”

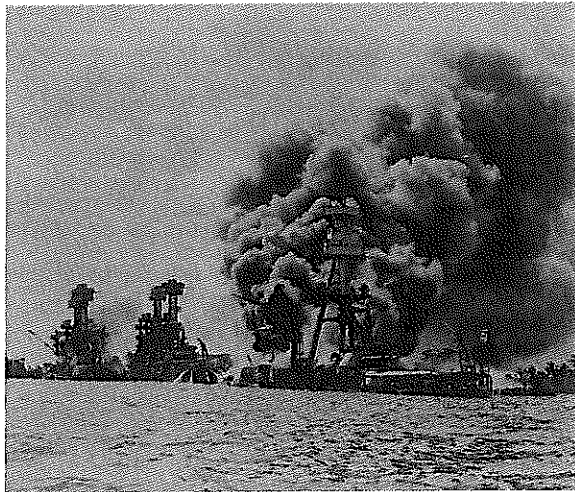
Mine landsmænd, jeg bryder mig ikke om at trække emnet ned på det plan, men hvis I vil tale forretninger, så kan jeg også tale forretninger

...

I kan tjene flere penge på mennesker, der stoler på jer, end på mennesker, der frygter jer.

Præsident Woodrow Wilson argumenterer for amerikansk deltagelse i Folkeforbundet, 1919

Tidligt søndag
morgen, den 7.
december 1941
angreb omkring
360 japanske
fly flådebasen
Pearl Harbor. 2300
amerikanske sol-
dater blev dræbt
og 1100 andre
såret. Japanerne
tilintetgjorde
180 fly, sænkede
5 slagskibe, og
beskadigede
adskillige andre
skibe alvorligt.

beskæftigelse på.

Isolationismen havde også en regional dimension. Særligt i midtvestens landdistrikter var mange overbeviste om, at den militære oprustning og en eventuel krigsdeltagelses primære formål var at give økonomisk støtte til de store virksomheder, Wall Streets finansmænd og østkystens store byområder på deres bekostning. En meningsmåling i foråret 1941 viste, at 83 procent af amerikanerne fortsat var imod militær støtte til de allierede. Det bør dog tilføjes, at flertallet mente man med andre midler skulle hjælpe dem til sejr - også selv om denne hjælp kunne trække USA ind i krigen.

Pearl Harbor

Det havde utvivlsomt været svært for præsident Roosevelt at forsvare en krigserklæring, hvis ikke japanske fly den 7. december 1941 havde foretaget et ødelæggende overraskelsesangreb på USA's Stillehavsflåde i Pearl Harbor på Hawaii. USA var nu i krig med Japan, men Roosevelt manglede fortsat en begrundelse for også at sende tropper til Europa. Det problem blev løst, da Hitler allerede den 11. december erklærede USA krig. De følgende år ændrede en gang for alle amerikanernes rolle i verden.

I krigens sidste fase var en skelsættende begivenhed med til at give amerikanerne en særstilling blandt verdens magter. Den 6. august 1945 bragte USA det mest frygtindgydende våben verden endnu havde set i anvendelse i den japanske by Hiroshima. 80.000 mennesker døde næsten øjeblikkeligt, da den første atombombe eksploderede over byen. Tre dage senere kastede amerikanerne endnu en bombe; denne gang over byen Nagasaki. 65.000 mennesker blev dræbt. Den 15. august trodsede kejser Hirohito de militære høges beslutning om at kæmpe til sidste mand. Japan kapitulerede. Krigens rædsler var langt om længe forbi.

Supermagten

Ved Anden Verdenskrigs afslutning i august 1945, befandt USA sig i en så enestående po-

Atombomberne over Japan

USA's præsident Harry Truman truede i krigens sidste fase japanerne med "en regn af ødelæggelse fra luften, hvis lige aldrig er set på denne jord", hvis ikke landet accepterede amerikanernes fredsvilkår. Den 6. og 9. august 1945 gjorde han alvor af truslerne. Berettigelsen af at anvende bomberne har siden været et af de mest kontroversielle emner i historikernes diskussion af Anden Verdenskrig. Mange har argumenteret for, at anvendelsen af atombomberne ikke alene var umoralsk, men også unødvendig for at afslutte krigen. Andre hævder modsat, at det japanske militær ikke ville have overgivet sig uden, og at bomberne derfor

sparede liv ved at overflødiggøre en egentlig amerikansk invasion af Japan. De peger blandt andet på de store tab af menneskeliv, som også den konventionelle krigsførelse medførte på begge sider. Eksempelvis kostede kampene om den japanske ø Okinawa 100.000 japanere livet, mens 80.000 amerikanere blev dræbt eller såret, og i Tokyo blev 80.000 indbyggere dræbt på bare to dage, da amerikanerne i marts 1945 kastede brandbomber over byen. Planlæggere i den amerikanske hær anslog, at en egentlig invasion af Japan ville koste omkring en million mennesker livet.

sition, at man måtte opfinde et helt nyt ord for at beskrive den: landet var blevet en supermagt. Blandt årsagerne til USA's nye særstatus var den rekordhurtige industrielle udvikling, landet havde oplevet i krigsårene. Den havde bragt USA endeligt ud af den store økonomiske depression. Der var fuld beskæftigelse, og i gennemsnit var reallønnen under krigen steget med hele 44 procent. Produktiviteten i industrien var i samme periode fordoblet. Den voldsomme økonomiske vækst var stærkt medvirkende til, at gennemsnitslevealderen i den amerikanske befolkning var steget med hele tre år.

USA's relative styrke var så meget desto større, fordi krigen samtidig havde drænet de øvrige stormagter for kræfter. De menneskelige tab i Europa var nærmest ufattelige. Alene i Tyskland havde omkring 4,5 mio. mennesker mistet livet, i Polen omkring 5 mio. Sovjetunionen havde været påført de allerstørste lidelser: her var mere end 20 mio. mennesker blevet dræbt. Uden på nogen måde at forklejne de store personlige ofre mange amerikanske familier havde bidraget med, var landets samlede tab trods alt begrænsede: omkring 300.000 amerikanske soldater havde mistet livet, mens andre 700.000 var såret eller meldt savnet.

De materielle skader på det amerikanske kontinent var selvsagt minimale. De begrænsede sig stort set til, at en enlig japansk ubåd smadrede en benzintank og ødelagde facaderne på et par andre bygninger i det sydlige Californien. I Europa, derimod, var mange boligområder og store dele af produktionsapparatet totalt smadret, og ingen af landene havde den fornødne kapital til selv at finansiere genopbygningen. Som en konsekvens af krigen var europæernes dage som kolonimagter i Asien og Afrika også ved at være talte.

I USA blev al frygt for en ny økonomisk krise hurtigt gjort til skamme. Landet omstillede sig forholdsvis smertefrit fra krigsproduktion til produktion af forbrugsgoder. De

Ældre italiensk kvinde kysser amerikansk soldat velkommen under de allieredes invasion af Italien, 1943.

gode tider blev i de følgende år endnu bedre. To år efter krigens afslutning tegnede USA sig for omkring halvdelen af verdens samlede industrielle produktion, og regeringen kontrollerede mere end 60 procent af verdens guldbeholdning. De mange penge amerikanerne havde sparet op under krigen blev blandt andet omsat i nye biler og huse. Omkring landets byer skød nye forstadskvarterer op som paddehatte og middelklassen voksede støt. Landet havde dog taget ved lære af 1930'ernes fejltagelser: Det rigeste industriland kunne ikke i længden hengive sig til nydelsen af sin egen velstand og lade resten af verden passe sig selv.

Imperium på opfordring

Mange har hævdet, at USA efter Anden Verdenskrig blev et "imperium" i den forstand, at

Medmindre Rusland bliver konfronteret med en jernnæve og en hård tone, ender det med krig. De forstår kun et sprog - "Hvor mange divisioner har I?" ... Jeg er træt af at pusle om russerne.

Præsident Harry S. Truman i brev stilet til udenrigsminister James F. Burns, 1946.

dets økonomiske, politiske og militære magt gav det afgørende indflydelse i store dele af verden. Godtager man denne betegnelse, må man nødvendigvis tilføje, at dette amerikanske imperium adskilte sig fra tidligere tiders imperier ved, at rollen i store træk var blevet tildelt USA af de lande, som nu gennem pagter og traktater kom under amerikansk beskyttelse. Det var, som historikeren Geir Lundestad har udtrykt det, "et imperium på opfordring".

Et spørgsmål, som gang på gang dukker op i diskussionen om USA's rolle i verden efter Anden Verdenskrig, er, hvorvidt landet brugte sin militære overlegenhed til at indrette den internationale orden til sin egen fordel eller tværtimod betalte en høj pris for sin status som militær supermagt, mens andre industrilande som f.eks. Vesttyskland og Japan - krigens tabere - skummede fløden.

USA hævdede selv, at dets overordnede mål rundt omkring på kloden var "frihed", og at en liberalisering af handelen og indførelsen af en fri markedsøkonomi var et helt centralt middel til at opnå dette mål, fordi økonomisk og politisk frihed var tæt forbundet. Det rokkede selvfølgelig ikke ved, at amerikanske firmaer også var kapitalstærke og yderst konkurrencedygtige og derfor i stand til at klare sig særdeles godt på de nye markeder, de fik adgang til. Idealisme og økonomiske motiver udelukkede ikke hinanden i den amerikanske selvforståelse - snarere tværtimod. Den amerikanske handelsminister W. Averell Harriman bemærkede i 1947, at USA var den eneste nation i verden, som både var i stand til at skabe et godt liv for sine egne borgere og samtidig hjælpe andre folk i verden. Men, påpegede han, "den første forudsætning for at vi kan opfylde vores forpligtelser over for verden ... er, at vores egen økonomi bliver ved med at være produktiv og sund".

Dollars og demokrati

Efter Anden Verdenskrig lød der ikke længere

mange kvæk fra isolationisterne i USA. Begge de to store partier, demokraterne og republikanere, var i store træk enige om, at USA skulle påtage sig en international hovedrolle. Den dominerende holdning blandt amerikanske beslutningstagere var nu, at USA's nationale sikkerhed var blevet uløseligt forbundet med resten af verdens, og at den internationale orden var tæt forbundet med økonomisk stabilitet. Man erkendte, at den langvarige økonomiske depression fra slutningen af 1920'erne - og den protektionistiske reaktion, der fulgte - havde været stærkt medvirkende til at bane vejen for nazismen i Tyskland. Det erklærede mål blev derfor at sikre en markedsøkonomi overalt på kloden.

En del af grundlaget for denne nye økonomiske verdensorden var allerede blevet skabt i 1944 på en international konference i Bretton Woods i staten New Hampshire. Her oprettede man Verdensbanken, der skulle yde lån til genopbygningen af Europa, og senere til udvikling i den Tredje Verden, samt den Internationale Valutafond (IMF), der blandt andet skulle sikre en stabil udvikling i valutakurserne. USA stillede en betragtelig del af den fornødne kapital til rådighed for de to organisationer, og fik også en dominerende rolle i deres ledelse. Samtidig afløste dollaren det britiske pund som den valuta, værdien af alle andre valutaer blev fastsat i forhold til. Allerede inden krigens afslutning var denne nye verdensorden imidlertid alvorligt truet. Sovjetunionen, USA's allierede i kampen mod Nazityskland, blev en ekspanderende militær supermagt, og den ideologiske modpol i den langvarige globale konflikt, der snart blev kendt som Den kolde Krig.

Jerntæppet sænker sig

Få emner har været diskuteret så indgående blandt historikere, som årsagerne til Den kolde Krig, som i 45 år delte en stor del af verden i to lejre. Opstod den som følge af tilfældigheder og misforståelser mellem de tidligere

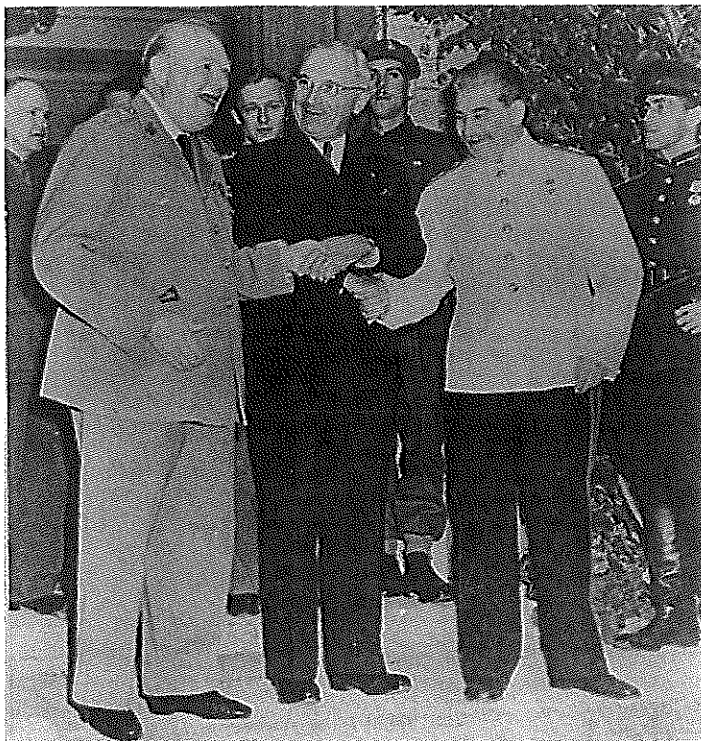
allierede fra krigen mod det nazistiske Tyskland, eller var konflikten under de givne omstændigheder nærmest uundgåelig? Pladsen her tillader ikke en nærmere diskussion af de mange forklaringer, der er fremsat i tidens løb, men det er ikke desto mindre værd at nævne nogle af de spørgsmål, der har indgået i diskussionen.

Hvad vejede tungest i supermagternes motivation: ideologi eller ønsket om magt, sikkerhed og ressourcer? Var Den kolde Krig først og fremmest et sammenstød mellem to politiske og økonomiske systemer - et kommunistisk, som ikke helmede, før verdensrevolutionen var en realitet, og et vestligt kapitalistisk, som ikke helmede, før alle forhindringer for demokrati og markedsøkonomi var ryddet af vejen? Hvilken rolle spillede de politiske ledes personlighed - Josef Stalins paranoia, præsident Trumans uforsonlighed? Hvilken rolle spillede indenrigspolitiske hensyn i USA og Sovjetunionen? Var det de to supermagter alene, der optrappede konflikten, eller spillede andre lande også væsentlige roller i denne proces?

Det, der konkret udløste konflikten mellem de tidligere allierede, var først og fremmest diskussionen om den fremtidige status for Tyskland og de østeuropæiske stater, som Sovjetunionen havde kontrolleret siden krigen. Vestmagterne forlangte, at der blev afholdt frie valg. Stalin ignorerede disse krav og indsatte i stedet venligtsindede marionetregener. Uanset om Sovjetunionen virkelig stræbte mod verdensherredømmet eller, belært af historien, blot forsøgte at opbygge en sikkerhedszone af venligtsindede stater omkring sig, så var resultatet, at Europa var blevet delt i to lejre. I marts 1946 kunne Storbritanniens tidligere premierminister Winston Churchill i en tale i USA konstatere: "Et jerntæppe har sænket sig tværs over kontinentet".

Viljen til magt

Hvad skal der til for at blive en supermagt?

Så gode venner var de vist ... ikke. Winston Churchill, Harry S. Truman og Josef Stalin under Potsdam-konferencen i juli 1945.

De fleste vil her pege på en stærk økonomi, et (tilstrækkeligt) stort befolkningsgrundlag, en tidssvarende teknologisk udvikling, en stor og veludrustet hær, osv. Alle disse betingelser opfyldte USA selvfølgelig. Landet havde den bedst udrustede hær, det mest slagkraftige luftvåben, den største flåde, og dertil monopol på det frygteligste våben verden endnu havde set, atombomben.

Landet havde imidlertid også noget andet, som var afgørende: Ligesom sin ideologiske modpart Sovjetunionen besad USA viljen til at være supermagt. Hvis soldater skal kunne motiveres til at kæmpe på den anden side af kloden, må de have en ide om, at denne krig er vedkommende for dem, for deres familier, og for deres land. Det samlende element i det idegrundlag, som i de følgende år gjorde USA til en supermagt var antikommunismen. Det var den almindelige opfattelse i USA, at Den kolde Krig ikke blot var et ideologisk opgør, men også en kamp mod en konkret militær trussel, som ville sprede sig, og i sidste ende også true den nationale sikkerhed i USA, medmindre den blev fjernet eller i det mindste inddæmnet.